Prof. dr hab. Jerzy Olszewski
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu
Wydział Studiów Społecznych
Katedra Nauk o Zarządzaniu

Poznań, 2020-06-03

Recenzja pracy doktorskiej mgr Elżbiety Świtalskiej pt. „Badania wpływu społecznej odpowiedzialności biznesu na wybór stylu zarządzania w instytucjach finansowych w Polsce", wykonana pod kierunkiem naukowym dr hab. Marka Szczepańskiego prof. PP, Poznań 2020, s. 330.

Recenzowana praca liczy 330 stron, wliczając w to streszczenia, wstęp, trzy rozdziały, podsumowanie, bibliografię, spis wykresów, spis rysunków, spis tabel i aneks. Praca doktorska Pani magister Elżbiety Świtalskiej podejmuje ważny problem dotyczący wpływu społecznej odpowiedzialności biznesu na wybór stylu zarządzania w instytucjach finansowych w Polsce.

1. Cel i struktura pracy

Cel pracy został określony przez Autorkę bardzo ambitnie i dotyczy wyodrębnienia i zdefiniowania wzajemnych relacji między stosowaniem norm i zasad CSR w wybranych instytucjach finansowych w Polsce (bankach i zakładach ubezpieczeń) a wyborem styli zarządzania i budowaniem relacji z interesariuszami.

Treść pracy została ujęta – jak wcześniej wspomniano – w pięciu częściach: wstępie, trzech rozdziałach i podsumowaniu. W pierwszym rozdziale (73 strony) wskazano na teoretyczne podstawy zarządzania społeczną odpowiedzialnością biznesu na gruncie nauk o zarządzaniu, prawa i etyki biznesu. Zwrócono w szczególności uwagę na problemy moralne w zarządzaniu działalnością biznesową. Zinterpretowano tutaj podstawowe definicje, jak również teoretyczne podstawy zarządzania społeczną odpowiedzialnością (CSR) w instytucjach finansowych w gospodarce rynkowej. Drugi rozdział został poświęcony stylom zarządzania oraz implikacjom ich stosowania dla organizacji. Autorka zwróciła tutaj uwagę na zależności jakie mają miejsce między stylem zarządzania a stylem kierowania. W szczególności omówiła takie zagadnienia jak: zarządzanie niemoralne, moralne obojętne i moralne według koncepcji A.B. Carrolla, jak również stosowania mechanizmów kontroli społecznej (nakłanianie do konformizmu, whistleblowingu oraz kreowanie ostracyzmu społecznego). Rozważania Autorka kończy omówieniem styli zarządzania organizacją w powiązaniu z zarządzaniem CSR. W ko-

lejnym trzecim rozdziale zaprezentowano wyniki badań stosowania zasad CSR w wybranych instytucjach finansowych w powiązaniu ze stylami zarządzania. W pierwszej kolejności Autorka omówiła metodykę badań, następnie wyniki badań opartych na danych wtórnych, oraz wyniki własnych badań empirycznych opartych na danych pierwotnych.

Rozprawę zamyka podsumowanie, gdzie Autorka sformułowała wnioski opracowane w oparciu o przeprowadzone badania i i dokonała weryfikacji hipotezy głównej oraz trzech hipotez szczegółowych.

Przedstawiona struktura rozprawy doktorskiej mgr Elżbiety Świtalskiej jest logiczna i przejrzysta, podporządkowana realizacji celów określonych we wstępie. Do pracy dołączono bogaty wykaz źródeł bibliograficznych (491 pozycji literaturowych wraz ze stronami internetowymi), 32 akty prawne, 41 tabel, 19 rysunków, 18 wykresów, 20 serwisów internetowych i 5 aneksów. Generalnie rzecz ujmując, praca jest poprawna od stromy merytorycznej, badawczej i formalno-językowej.

2. Ocena pracy

Opiniowana praca stanowi znaczny wkład w zastosowanie zasad CSR służących wyborowi styli zarządzania bankiem i towarzystwem ubezpieczeniowym. Autorka zwróciła uwagę na istotną okoliczność jaka ma miejsce w praktyce, kiedy jest wywierana presja na menedżerów w celu osiągnięcia zysków w krótkim czasie, co skutkuje wyborem stylu zarządzania. W konsekwencji skutkuje to przyjęciem przez menedżerów moralnie obojętnego względnie niemoralnego stylu zarządzania i odrzucaniem społecznej odpowiedzialności biznesu.

Jest to wartościowe studium analizowanej problematyki oparte na bogatej wiedzy teoretycznej, badaniach, jak i przede wszystkim na doświadczeniu Doktorantki.

Metody badawcze. Celem dysertacji jest zbadanie, jak stosowanie norm i zasad społecznej odpowiedzialności biznesu w bankach i zakładach ubezpieczeń wpływa na wybór stylu zarządzania i kształtowanie relacji z interesariuszami. Zastosowane metody badawcze takie jak: wywiady eksperckie, sondaż diagnostyczny, analiza wielokryterialna, analiza i modelowanie procesów decyzyjnych z wykorzystaniem teorii gier, badanie stron internetowych, analiza porównawcza dokumentów, analiza programów, projektów i akcji CSR, analiza skarg klientów oraz analiza obecności banków i zakładów ubezpieczeń w etycznym indeksie giełdowym, które uzupełniają się w procesie badawczym, obiektywizują wyniki, Takie podejście w badaniach pozwoliło na pełną,

pozytywną weryfikację hipotezy badawczej, która zakłada że stosowanie w praktyce zasad społecznej odpowiedzialności biznesu wywiera istotny wpływ na wybór stylu zarządzania bankiem oraz zakładem ubezpieczeń, spośród niemoralnego, obojętnie niemoralnego oraz moralnego. Ponadto synteza ujmująca zjawisko społecznej odpowiedzialności biznesu w zarządzaniu instytucją finansową, pozwoliła na skonstruowanie modelu zysku z czynu niemoralnego na podstawie skatalogowanych przesłanek kształtujących dokonywanie wyboru przez menedżerów.

Cel badawczy. Cel badawczy został w pełni zrealizowany, ponieważ wyodrębniono i określono wzajemne relacje pomiędzy stosowaniem norm i zasad CSR w wybranych instytucjach finansowych w Polsce i wyborem stylu zarządzania oraz kształtowania się relacji z interesariuszami. Przeprowadzone badania pozwoliły na stwierdzenie, że istnieje silny związek między stosowaniem norm i zasad społecznej odpowiedzialności biznesu w badanych instytucjach finansowych a wyborem stylu zarządzania.

Walory aplikacyjne pracy. Implementacja wyników badań pozwoli w praktyce na dostosowanie działalności instytucji finansowych do rynku i zmieniających się wymogów w stosunku do organizacji. Ponadto kadra zarządzająca wykorzystując wyniki badań może racjonalizować politykę kadrową, maksymalizować wartość przedsiębiorstwa w długim okresie, przestrzegać zasad zrównoważonego rozwoju, uwzględniając walory ekologiczne środowiska naturalnego, z uwzględnieniem wymogów różnych grup interesariuszy.

Perspektywy dalszych badań. Zmieniające się uwarunkowania prawne oraz oczekiwania interesariuszy wywierają wpływ na kontynuowanie i rozwijanie badań w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu. Autorka dysertacji proponuje rozszerzyć analizę poprzez zastosowanie szerszego wachlarza wskaźników w stosunku do CSR, o takie jak: środowiskowe, wartości inwestycji proekologicznych, pracownicze (średnie wynagrodzenie kobiet i mężczyzn), etc. Ponadto jej zdaniem wprost konieczne wydaje się opracowanie w przyszłości standardów raportowania działań.

Recenzowana praca dowodzi dobrej znajomości obszaru wiedzy z dziedziny stosowania norm i zasad społecznej odpowiedzialności biznesu w bankach i zakładach ubezpieczeń, oraz ich wpływu na wybór stylu zarządzania i kształtowania relacji z interesariuszami.

Autorka jest zaangażowana w tą problematykę pod względem naukowo-badawczym. Inspiracja badawcza Autorki wynika z faktu, że wraz z rozwojem gospodarczym wzrosło zainteresowanie tą problematyką. W takiej sytuacji problematyka ta

wymaga systemowego podejścia do zagadnień związanych ze społeczną odpowiedzialnością w biznesie..

Doktorantka w pełni zrealizowała postawiony sobie cel. i odpowiedziała na postawione pytania badawcze. Mimo pozytywnej oceny recenzowanej pracy, jej lektura nasuwa pewne pytania, czy wątpliwości:

- w spisie pracy wkradł się błąd w podrozdziale 3.2.2 – s. 154, w ramach którego został wyszczególniony podrozdział 1.1.1.1. (s. 156) który stanowi wyszczególniony akapit pn. „Kodeksy międzyresortowe", Winien on być wyszczególniony jako integralna część podrozdziału 3.2.2.,
- na s. 10 zdanie brzmi: „Została osadzona więc na gruncie wiedzy nauk zarządzania, posiłkując się etyką gospodarczą czy prawem gospodarczym". Zdanie winno brzmieć: „Została ona osadzona na gruncie wiedzy nauk o zarządzania, posiłkując się etyką gospodarczą i prawem gospodarczym",
- na s. 10 zdanie brzmi „Spory dotyczące wdrażania norm i reguł CSR, społecznej odpowiedzialności biznesu oraz problemów moralnych na rynku finansowym, wciąż stanowią uboczny (choć zdobywający coraz większą popularność) region dyskusji, zarówno teoretyków jak i praktyków, a literatura dokumentująca problematykę CSR w działalności finansowej – choć można znaleźć wartościowe pozycje literaturowe – nie wyczerpuje tematu". Zdanie winno brzmieć „Spory dotyczące wdrażania norm i reguł CSR, społecznej odpowiedzialności biznesu oraz problemów moralnych na rynku finansowym, wciąż stanowią uboczny (choć zdobywający coraz większą popularność) obszar dyskusji, zarówno teoretyków jak i praktyków, a literatura dokumentująca problematykę CSR w działalności finansowej – choć można znaleźć wartościowe pozycje literaturowe – nie wyczerpuje tematu",
- na s. 16 (drugi akapit, zdanie brzmi:) „Dyskusja ta stworzyła w pewnym stopniu podwaliny pod dalsze rozważania na temat problemy moralnych w zarządzaniu, społecznej odpowiedzialności biznesu i działalności biznesowej". Zdanie winno brzmieć „Dyskusja ta stworzyła w pewnym stopniu podwaliny pod dalsze rozważania na temat problemów moralnych w zarządzaniu, społecznej odpowiedzialności biznesu i działalności biznesowej",
- na s. 68 wkradł się błąd w nazwie akapitu – jest „Korzyści płynące zarządzania społeczną odpowiedzialnością w biznesie a zwłaszcza instytucjach finansowych".

Winno być „Korzyści płynące z zarządzania społeczną odpowiedzialnością w biznesie a zwłaszcza w instytucjach finansowych”,

- na s. 81, tytuł podrozdziału 1.3.6. brzmi „Zarządzanie relacjami interesariuszami na rynku finansowym w kontekście zaufani”. Jego treść powinna być następująca „Zarządzanie relacjami z interesariuszami na rynku finansowym w kontekście zaufania”,
- na s. 91 zdanie brzmi „W takiego ujęcia wyraźnie wynika, że styl kierowania określa postawy menedżerów wobec pracowników oraz będzie wpływać na charakter stosunków w pracy”. Z kontekstu wynika, że zdanie powinno posiadać następującą składnię: „Z takiego ujęcia wyraźnie wynika, że styl kierowania określa postawy menedżerów wobec pracowników oraz wpływa na charakter stosunków w pracy”,
- na s. 102 zdanie brzmi: „Pomimo różnic w oddziałaniu prawa i moralności, to normy te wzajemnie się przenikają i wpływają na decyzje podejmowane na co dzień (w sposób mniej lub bardziej świadomy) przez większość ludzi”. Zdanie winno brzmieć: „Pomimo różnic w oddziaływaniu prawa i moralności, to normy te wzajemnie się przenikają i wpływają na decyzje podejmowane na co dzień (w sposób mniej lub bardziej świadomy) przez większość ludzi”,
- na s. 122 zdanie brzmi: „**Dotacje** stanowią są argumentację stricte finansową niemniej trzeba przyznać, że skuteczną”. Zdanie winno brzmieć „**Dotacje** stanowią argumentację stricte finansową, niemniej trzeba przyznać, że skuteczną”.
- na s. 14 zdanie brzmi: „Przeprowadzono bezpośrednie swobodne wywiady eksperckie (wśród ekspertów znaleźli się osoby z biur…”. Winno posiadać następującą składnię: „Przeprowadzono bezpośrednie swobodne wywiady eksperckie (wśród ekspertów znalazły się osoby z biur:…”,
- na s. 146 wkradł się błąd wynikający z powtórzenia wyrazu, jest: „W podrozdziale tym przedstawiono badanie zawartości stron internetowych banków i zakładów ubezpieczeń przeprowadzone pod kątem analizy dostępności treści CSR i zestawienie ich z rankingami najbardziej pożądanych pracodawców oraz rankingami oraz opracowaniami niezależnymi (dotyczącymi pozostałych praktyk CSR i wyborów menedżerów i interesariuszy instytucji finansowych)”. Powinno być: „W podrozdziale tym przedstawiono badanie zawartości stron internetowych banków i zakładów ubezpieczeń przeprowadzone pod kątem analizy dostępności treści CSR i zestawienie ich z rankingami najbardziej pożądanych pracodawców oraz opracowaniami niezależnymi (dotyczącymi pozostałych praktyk CSR i wyborów menedżerów i interesariuszy instytucji finansowych)”,

- na s. 147 w ostatnim akapicie Autorka dysertacji powołuje się na tabelę w aneksie nr 2 nie podając nr tabeli 40,
- na s. 150 wkradła się personifikacja, która wynika z kontekstu zdania: „Odnośnie raportów badających **oczekiwania pracowników względem pracodawców** należy wymienić ranking najbardziej pożądanych pracodawców w opinii Specjalistów i Menedżerów – badania przeprowadzanego corocznie przez Antal, badane są oczekiwania i wybory pracowników (specjalistów i menedżerów). Czy raporty mogą badać oczekiwania pracowników, czy też Autorka dysertacji bada w oparciu o dokumentację, a więc w oparciu o raporty?,
- na s. 198 wkradły się błędy – zdanie brzmi „Badanie to umożliwiło do przejścia do kolejnego etapu badania wpływu społecznej odpowiedzialności biznesu na wybór stylu zarządzania w instytucjach finansowych w Polsce i w październiku 2017 do zakładów ubezpieczeń i banków została rozesłana drogą e-mailową kwestionariusz ankiety kierowana do kadry menedżerskiej Zarządzania Zasobami Ludzkimi (lub równoważne *Human Resources, Public Relatio*ns – w przypadku pełnienia roli ZZL)". Zdanie winno być zredagowane poprawnie „Badanie to umożliwiło przejście do kolejnego etapu określenia wpływu społecznej odpowiedzialności biznesu na wybór stylu zarządzania w instytucjach finansowych w Polsce, i w związku z tym w październiku 2017 r. do zakładów ubezpieczeń i banków został rozesłany drogą e-mailową kwestionariusz ankiety kierowany do kadry menedżerskiej Zarządzania Zasobami Ludzkimi (lub równoważne *Human Resources, Public Relatio*ns – w przypadku pełnienia roli ZZL)",
- na stronie 208 wkradł się błąd natury rachunkowej. Jest „przy 6 elementów wynosi 15, gdyż (6*(6 - 5))/2 = 15. Winno być: [6 (6 - 1))]/2 = 15,
- wyrażam opinię, że walory badawcze Autorki osiągnęły by wyższy poziom, jeżeli styl niemoralny, moralny obojętnie i moralny powiązałaby ze stylami zarządzania, które wymieniła w tabeli 10 (s. 92 i 93), a więc: autokratyczny, demokratyczny, czy leseferystyczny.

Ogólna ocena pracy doktorskiej mgr Elżbiety Świtalskiej jest pozytywna. Wysoko oceniam Jej wysiłek jako badaczki o rozległych horyzontach myślowych, ugruntowanej wiedzy i zacięciu analityka. Opiniowana praca stanowi wartościowe poznawczo i aplikacyjnie opracowanie z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu. Przyjęty przez Autorkę cel został w pracy osiągnięty.

Reasumując stwierdzam, że rozprawa magister Elżbiety Świtalskiej upoważnia do uznania jej za odpowiadającą wymaganiom stawianym pracom promocyjnym na stopień doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. W pełni też odpowiada ustawowym wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Wnoszę zatem o dopuszczenie jej do publicznej obrony i wnioskuję o jej wyróżnienie.

.....
(prof. dr hab. Jerzy Olszewski)